

Asia: VN/2575/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajataho:

Oppilas- tai opiskelijajärjestö tai oppilaan vanhempia ja huoltajia edustava taho

Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistaminen

1a) Hyvinvointialueen olisi esityksen mukaan yhdessä alueensa kuntien kanssa muodostettava *alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä*. Onko ehdotus mielestänne tarkoituksenmukainen kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyön varmistamiseksi?

Kyllä [Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) kannattaa alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän perustamista. Jotta opiskeluhuollon kokonaisuudesta saadaan toimiva, on yhteistyön oltava saumatonta hyvinvointialueiden ja kuntien välillä. Yhteistyöryhmässä tulee olla mukana opiskelijoiden edustus.]

1b) Millä taholla tulisi käsityksenne mukaan olla vastuu alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän muodostamisesta?

Hyvinvointialueella [SLL:n mielestä on luontevaa, että vastuu alueellisten toimielinten muodostamisesta on hyvinvointialueilla.]

2) Kunnan tai useamman kunnan yhdessä tulisi laatia opiskeluhuollon toteuttamiseksi *kunnan opiskeluhuoltosuunnitelma*, joka liitettäisiin lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiseen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Onko esitys mielestänne tarkoituksenmukainen?

Kyllä [SLL:n näkökulmasta esitys suunnitelman liittämistä kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on perusteltu. Sen avulla lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuuden hallinta on selkeämpää ja tuo esiin opiskeluhuollon ennaltaehkäisevää, yhteisöllistä roolia. SLL huomauttaa, ettei esityksessä kuntakohtaisten opiskeluhuoltosuunnitelmien esittelyn yhteydessä tuoda esiin niiden yhteyttä paikallisiin opetussuunnitelmiin ja niiden opiskeluhoitoa koskeviin lukuihin. Tähän SLL toivoo täsmennystä esityksen jatkovalmistelussa.]

3) Hyvinvointialueella tulisi olla *alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma*. Se valmisteltaisiin alueellisessa opiskeluhoollon yhteistyöryhmässä ja hyväksyttäisiin hyvinvointialueen aluevaltuustossa. Alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma liitettäisiin lastensuojelulain 12 §:ssä tarkoitettuun alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Huomioitanne esityksestä?

SLL kannattaa alueellisten opiskeluhooltosuunnitelmien luomista. Tehtävien siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille on alueilla hyvin keskeistä seurata säännöllisesti suunnitelmien toteutumista ja resurssien riittävyyttä. Hyvinvointialueella sijaitsevien koulujen ja oppilaitosten tilanteet ovat moninaisia, joten on myös olennaista, että oppilaitoksissa ja kunnissa laaditaan myös omat opiskeluhooltosuunnitelmat. Hyvinvointialueen suunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida alueella sijaitsevien kuntien ja oppilaitosten omissa suunnitelmissa esiin tulevat erilaiset tarpeet ja erityispiirteet.

SLL huomauttaa, että useita, osin päällekkäisiä suunnitelmia laadittaessa alue-, kunta- ja oppilaitostasolla on erityisen tärkeää huolehtia sekä avoimesta ja selkeästä tiedonkulusta että oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuudesta valmistelu-, päätöksenteko- ja seurantaprosesseissa.

4) Mikäli esitys ei mielestänne riittävästi huomioi erilaisia opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä, kuten esimerkiksi ne, jotka toimivat useamman kunnan alueella tai yksityiset koulutuksen järjestäjät, millä tavoin muuttaisitte esitystä?

-

5) Hyvinvointialue järjestää opiskeluhooltopalvelut 1.1.2023 alkaen. Näettekö, että opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä on yhdessä hyvinvointialueen kanssa edellytykset huolehtia oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaisesti siitä, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus?

Kyllä [Aikataulu on tiukka, mutta mahdollinen. Eniten SLL:n huoli kohdistuu jo nyt aliresursoituihin palveluihin. Opiskeluhoollon painopisteen tulisi lain mukaan olla ennaltaehkäisevässä työssä, jossa opiskeluhoollon psykologeilla ja kuraattoreilla on keskeinen rooli, mutta käytännössä opiskeluhoollon työntekijöillä ei nytkään ole riittävästi aikaa tai resursseja toimia lain tarkoittamalla tavalla. Uudistuksessa on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että palvelut pysyvät lain tarkoittamalla tavalla oppilaitoksissa tai erikoispalveluiden osalta muutoin helposti saavutettavissa, yhteistyö opetustoimen ja hyvinvointialueilla toimivien opiskeluhoollon työntekijöiden kanssa on jouhevaa ja säädettävistä sitovista henkilöstömitoituksista pidetään kiinni. SLL vaatii, että opiskeluhoollon psykologeille ja kuraattoreille varmistetaan edellytykset aktiiviseen osallistumiseen oppilaitosten arkeen ja ennaltaehkäisevään työhön, sen suunnitteluun ja toteuttamiseen oppilaitoksissa. Opiskeluhoollon muotoutuminen yhtenäiseksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi edellyttää tätä.]

Opiskeluhoollon yksilökohtaisen työn kirjaaminen, rekisterinpito ja tietosuoja

6) Esityksessä täsmennetään opiskeluhoollon kirjaamiseen, rekisteröintiin ja tietojen salassapitoon liittyviä oppilas- ja opiskelijahuoltolain säännöksiä. Huomioitanne esityksestä?

Opiskeluhoollon tiedonkulun haasteet tulevat esiin jatkuvasti eri selvityksissä. SLL pitää hyvänä, että kirjauksia täsmennetään ja yhdenmukaistetaan. SLL pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina, sillä opiskeluhoollon käsittelyssä käsitellään myös arkaluonteista tietoa. Opiskeluhoollon tehtävän tietojen kirjaamisen ja rekisteröinnin sääntelyn onkin oltava mahdollisimman selkeää ja riittävän rajattua. SLL

huomauttaa, että tiedonkulun toimintatavat on kuvattava mahdollisimman selkeästi, jotta esimerkiksi opetustoimen ja opiskeluhoollon työntekijöiden väliseen tiedonkulkuun ei jää epäselvyyksiä.

7) Miten arvioisitte esitysluonnosta tietosuojasääntelyn näkökulmasta?

SLL pitää esitettyjä muutoksia tarkoituksenmukaisina.

8) Opiskeluhoollon siirtyessä hyvinvointialueelle tulee myös opiskeluhoollon psykologien ja kuraattorien kirjaamat asiakastiedot tallentaa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin eli Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin liittymisen määräaajoista säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä. Psykologien tietojen tallentaminen tulisi aloittaa heti hyvinvointialueiden aloittaessa. Sosiaalihuollon ja kuraattorien liittymisvelvoitteen määräaika on 1.9.2024. Arvioitko tarvittavien muutosten olevan mahdollisia näiden määräaikojen puitteissa?

Kyllä

Muut huomiot esityksestä

9) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 16 §:n mukaan oppilaitoksen työntekijän tulee olla yhteydessä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin, jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi opiskelijan tarvitsevan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja. Esityksessä ehdotetaan, että yhteydenotto opiskeluhoollon palveluihin koskisi psykologin ja kuraattorin palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin ja terveydenhoitajan palveluja. Yhteydenotto tapahtuisi jatkossa yhteisymmärryksessä oppilaan tai opiskelijan kanssa. Huomioitanne esityksestä?

SLL kannattaa esitystä siitä, että yhteydenottomahdollisuus laajennetaan koskemaan kaikkia opiskeluhoollon palveluita. SLL pitää myös tärkeänä, että yhteydenotto opiskeluhoollon henkilöstöön voi tapahtua vain opiskelijan suostuksesta. Tämä vahvistaa opiskelijan osallisuutta, yksityisyyden suojaa ja itsemääräämisoikeutta. Esityksellä myös vahvistetaan lapsen ja nuoren oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti.

SLL toivoo täsmennettäväksi esityksen kirjausta "Mikäli lapsi tai nuori kieltäytyisi yhteydenotosta, häntä ei saisi jättää vaille riittävää tukea." Esityksessä jää auki, millaista tukea tällaisessa tilanteessa lapselle tai nuorelle tulisi tarjota. Käytänteiden tulee olla mahdollisimman yksiselitteisiä, jotta oppilaitosten arjessa voidaan toimia lain edellyttämällä tavalla myös niissä tapauksissa, kun oppilas tai opiskelija kieltäytyy tarjotusta palvelusta.

10) Hyvinvointialue järjestää 1.1.2023 alkaen opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen opiskeluterveydenhuollon. Voimassa olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 24 §:n mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ohjaa ja kehittää yhteistyössä Opetushallituksen kanssa edellä mainittuja palveluja. Esityksen mukaan Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ohjaisivat ja kehittäisivät yhdessä yhteisöllistä opiskeluhoollon ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella olisi päävastuu edellä mainittujen hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palvelujen ohjauksesta ja kehittämisestä. Pidätkö esityksen mukaista ohjaus- ja kehittämisvastuun muutosta tarkoituksenmukaisena vai tulisiko Opetushallituksen ohjaus- ja kehittämisrooli säilyttää nykyisellään?

Ei, ohjaus- ja kehittämisvastuut tulee säilyttää nykyisellään [SLL suhtautuu esitykseen ohjaus- ja kehittämisvastuun muutoksesta kriittisesti. SLL:n mielestä nykyisen lainsäädännön mukainen vastuunjako Opetushallituksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen välillä on toimiva ja näiden tahojen yhteistyötä korostava. Erityisesti SLL:n huoli muutoksesta kohdistuu THL:n terveydellisen näkökulman mahdolliseen ylikorostumiseen muiden tärkeiden näkökulmien ylitse. Siksi SLL kannattaa lähtökohtaisesti nykymallia. Opiskeluhuollon ensisijainen painopiste on edelleen uudistusten jälkeen ennaltaehkäisevässä, yhteisöllisessä työssä. Opiskeluhoitotyö – sekä yhteisöllinen että yksilökohtainen – tapahtuu pääsääntöisesti oppilaitoksen arjessa. Tällöin on keskeistä, että ohjaus- ja kehittämisvastuussa on taho, joka tuntee oppilaitosympäristön. Vaarana Opetushallituksen roolin pienentyessä on yksilökeskeisyyden kasvu ja yhteisöllisen työn heikentyminen entisestään.]

11) Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta?

-

Hynönen Iiris
Suomen Lukiolaisten Liitto